

JAPOŃSKI SYSTEM GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW

Japońska Korporacja ds. Ubezpieczeń Depozytów DICJ (Deposit Insurance Corporation of Japan) powstała w lipcu 1971 roku na mocy Deposit Insurance Law (z kwietnia 1971 r.). Utworzenie jej rekomendował komitet Financial System Research Committee, będący wówczas ciałem doradczym Ministerstwa Finansów, a zajmujący się badaniami sektora prywatnych instytucji finansowych. Korporacja DICJ została utworzona przez rząd japoński, bank centralny (Bank of Japan) oraz prywatne instytucje finansowe, które wyposażyły DISJ w 450 mln ¥ kapitału początkowego (po 150 mln ¥ odpowiednio od rządu, banku centralnego oraz instytucji finansowych). W lipcu 1986 roku, kiedy to do systemu ubezpieczeń dołączyły Labour Banks, kapitały Korporacji wzrosły o dalsze 5 mln ¥.

Nadzór nad Korporacją DICJ sprawuje Ministerstwo Finansów oraz agencja nadzorcza Financial Services Agency.

Działalność DICJ jako głównego elementu systemu gwarantowania depozytów w Japonii koncentruje się na czterech obszarach:

- 1) Gwarantowanie depozytów w przypadku upadłości ubezpieczonej instytucji finansowej.
- 2) Rekonstrukcja finansowa słabych instytucji głównie poprzez zarządzanie nimi jako finansowy administrator.
- 3) Współpraca, doradztwo i pomoc dla Resolution and Collection Corporation (RCC) w przejmowaniu nieregularnych należności od upadłych instytucji, w tym dochodzenia o fałszerstwa i odzyskiwanie należności od byłych właścicieli banków.
- 4) Pomoc finansowa dla słabych instytucji sektora finansowego w postaci wzmocnienia kapitałowego.

Konieczność utworzenia instytucji gwarancyjnej potwierdziła się już po 1990 roku, kiedy to rozpoczął się długotrwały kryzys japońskiego sektora bankowego. Związane z nim nowe wyzwania doprowadziły z kolei do zmian w funkcjonowaniu Korporacji DICJ i do znacznego rozszerzenia jej funkcji.

Zmiany w działalności DICJ w latach kryzysu bankowego

Japoński kryzys sektora bankowego rozpoczął się w 1990 roku, ale w najgłębszej fazie znalazł się w latach 1997–1999. Wtedy to doszło do największej fali upadło-

Z doświadczeń zagranicznych

Tabela 1.

Lata	Liczba upadłych instytucji finansowych
1991–1994	8
1995	6
1996	4
1997	17
1998	30
1999	44
2000	14
2001	56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Materiałów konferencji IAID*, Seul 2003.

wości trwał, a jednocześnie nie było widać żadnego ożywienia w gospodarce Japonii. Odkładane kompleksowe reformy należało w końcu opracować.

Można powiedzieć, że do wybuchu kryzysu system gwarantowania depozytów trwał w uśpieniu. Korporacja DICJ istniała formalnie, ale w praktyce nie realizowała swoich funkcji. Władze nie dopuszczały początkowo do upadłości instytucji finansowych, jedynie wymuszały przejęcia słabych banków. Procesy te wspierane były kredytami przez bank centralny Japonii, a inicjowane przez Ministra Finansów. Od 1992 roku do tych celów zaczęto wykorzystywać także środki zgromadzone w DICJ. Był to tak zwany system konwoju (convoy system). Zapewniał on w praktyce pełne gwarancje depozytów, dzięki przejmowaniu wszystkich instytucji w sytuacji kryzysowej przez instytucje silniejsze. System ten nie był w stanie jednak funkcjonować na dłuższą metę. Po 1990 roku sytuacja najlepszych banków również pogorszyła się i chętnych do łączenia się ubywało. Pojawiły się pierwsze upadłości w sektorze instytucji finansowych. Następnie okazało się, że nie można uniknąć upadłości także największych banków (czasowo znacjonalizowano np. dwa duże banki kredytu hipotecznego: Long-Term Credit Bank of Japan i Nippon Credit Bank). System konwoju upadł po 1997 roku.

Na ważne zmiany prawne władze Japonii zdecydowały się dopiero po 1996 roku. Wpłynęły one na zakres uprawnień Korporacji DICJ. Rozszerzono wówczas zakres podejmowanej przez nią działalności pomocowej oraz z drugiej strony wprowadzono pełne gwarancje depozytów.

Szczególną troską musiano otoczyć wówczas sektor budownictwa mieszkaniowego. Utworzono Housing Loan Administration Corporation, której jedynym właścicielem była Korporacja DICJ. Instytucja ta miała zarządzać nieregularnymi kredytami firm tego sektora (Jusen). Zbieraniem i zarządzaniem nieregularnymi należnościami upadłych instytucji sektora spółdzielczego miał się natomiast zająć utworzony (we wrześniu 1996 roku) Resolution and Collection Bank (z kapitałem 120 mld ¥).

ści banków oraz kryzysu najważniejszych instytucji sektora. Drugą falę upadłości zanotowano w 2001 roku. Liczbę upadłych instytucji finansowych przedstawia tabela 1.

W początkowej fazie kryzysu władze Japonii stosowały jedynie krótkookresowe rozwiązania bieżących problemów. Nie istniał niezależny nadzór bankowy – dopiero w 1998 roku powołano Financial Supervisory Agency (FSA). Zalecenia odgórne kierowane do banków nie były czytelne, a postawa nadzoru zbyt pobłażliwa. Złe sytuacje były najczęściej maskowane. Dlatego też nie można w tych latach mówić o próbach zdecydowanej restrukturyzacji banków słabych. Kryzys banko-

Bezpieczny Bank

W czerwcu tegoż roku znowelizowano Deposit Insurance Law rozszerzając możliwości udziału Korporacji DICJ w procesach upadłościowych. Kolejne nowelizacje Deposit Insurance Law w marcu 1998 oraz w czerwcu 2000 roku pozwoliły na rozbudowę struktury organizacyjnej Korporacji DICJ tak, by mogła sprawnie realizować powierzone jej zadania. Wzrosło także finansowe znaczenie Korporacji w procesach stabilizowania sytuacji w sektorze finansowym. Podwyższone zostały opłaty roczne instytucji ubezpieczonych, a oprócz tego Korporacja DICJ stała się administratorem specjalnych rządowych funduszy przeznaczonych na stabilizowanie sytuacji w sektorze. Dodatkowe 5 mld ¥ od rządu wpłynęło w lipcu 1996 roku. Kwota ta zasilila jeden z rachunków specjalnych, mianowicie rachunek instytucji Jusen (instytucje finansowe obsługujące sektor budownictwa mieszkaniowego wyspecjalizowane w udzielaniu kredytów hipotecznych). W 1998 roku przekazano 60 bln ¥ w postaci obligacji i gwarancji rządowych, które umożliwiły pozyskanie środków od banku centralnego i prywatnych instytucji finansowych. Kwota ta trafiła na rachunki specjalne Korporacji: 17 bln ¥ na rachunek operacji specjalnych służący realizowaniu pomocy przekraczającej kwotę ewentualnych wypłat gwarancyjnych, 18 bln ¥ na rachunek rekonstrukcji finansowej służący likwidacji banków, ich nacjonalizacji lub przekształcania w banki pomostowe oraz 25 bln ¥ na rachunek szybkiego wzmocnienia finansowego obsługujący wczesne akcje dokapitalizowywania banków. Ponadto w Korporacji DICJ istniał rachunek główny zasilany corocznie składkami banków. Również na ten rachunek wpłynęły specjalne fundusze w wysokości 4 bln ¥ w postaci gwarancji rządowych. W 2000 roku rachunek operacji specjalnych otrzymał 6 bln ¥ w rządowych papierach wartościowych.

W 1998 roku przyjęto Prawo dotyczące rekonstrukcji finansowej (Financial Reconstruction Law) oraz Prawo o szybkim wzmocnieniu finansowym (Early Strengthening Law). Pierwsze Prawo ujednoliciło zasady postępowania z niewypłacalnymi instytucjami. Od tej pory mogły one zostać postawione w stan upadłości i czasowo znacjonalizowane lub oddane w administrowanie przez Korporację ds. Ubezpieczeń Depozytów DICJ. W tym czasie Korporacja zobligowana została do poszukiwania prywatnego inwestora lub przy jego braku do przekształcenia słabego banku w publiczny bank pomostowy. Funkcjonować może on w tym kształcie maksymalnie przez 3 lata. Na mocy drugiego Prawa Korporacja DICJ może bezpośrednio dokapitalizować banki, udzielając pożyczek lub zakupując akcje uprzywilejowane.

W kwietniu 1999 roku utworzono Resolution and Collection Corporation RCC podporządkowaną DICJ. Powstała ona z połączenia Housing Loan Administration Corporation i Resolution and Collection Bank. Przejęła funkcje obydwu tych instytucji. Jej zadaniem, w którego realizacji wspiera ją DICJ, jest definitywne oczyszczenie sektora instytucji finansowych z nieregularnych kredytów poprzez zakup ich zarówno od wypłacalnych, jak i upadłych banków. Jej pole działania rozszerzyło się zatem na cały sektor finansowy.

Zasady gwarantowania depozytów przez DICJ

Przynależność do japońskiego systemu gwarantowania jest dla instytucji finansowych obowiązkowa. Należą do niego:

Z doświadczeń zagranicznych

Tabela 2.

Lata	Liczba instytucji ubezpieczonych	Depozyty instytucji ubezpieczonych ogółem w mld ¥	Depozyty ubezpieczone w mld ¥	Udział depozytów ubezpieczonych w depozytach ogółem w %	Stosunek utworzonego funduszu wypłat gwarantowanych do depozytów ubezp.
1971	1.163	81.195	72.253	89,0	0,004
1972	1.151	102.833	90.864	88,4	0,009
1973	1.140	116.313	104.187	89,6	0,014
1974	1.126	129.839	116.632	89,8	0,019
1975	1.181	150.630	136.198	90,4	0,023
1976	1.114	169.410	153.636	90,7	0,027
1977	1.115	189.873	172.002	90,6	0,031
1978	1.109	213.417	192.942	90,4	0,035
1979	1.103	235.571	209.822	89,1	0,040
1980	1.094	255.141	227.185	89,0	0,045
1981	1.087	285.301	251.346	88,1	0,049
1982	1.082	305.115	270.301	88,6	0,056
1983	1.082	331.491	290.403	87,6	0,062
1984	1.074	362.385	315.928	87,2	0,068
1985	1.065	407.760	339.109	83,2	0,075
1986	1.113	453.846	366.709	80,8	0,084
1987	1.106	515.952	404.749	78,4	0,092
1988	1.085	594.627	446.397	75,1	0,098
1989	1.080	685.242	501.598	73,2	0,102
1990	1.069	703.459	526.686	74,9	0,114
1991	1.047	694.901	526.243	75,7	0,132
1992	1.036	695.014	531.607	76,5	0,145
1993	1.023	704.975	541.445	76,8	0,152
1994	1.009	710.350	555.711	78,2	0,158
1995	1.007	717.604	550.601	76,7	0,070
1996	997	713.480	551.271	77,3	–
1997	976	705.772	556.394	78,8	–
1998	933	703.260	572.730	81,4	–
1999	890	698.382	575.717	82,4	–
2000	863	728.864	611.513	83,9	–
2001	784	718.543	609.375	84,8	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Raportu rocznego DICJ 2001 r.*

Bezpieczny Bank

- 1) banki zdefiniowane prawem bankowym,
- 2) banki kredytu długoterminowego (Long-Term Credit Banks),
- 3) banki pracy (Labour Banks),
- 4) banki spółdzielcze typu Shinkin,
- 5) instytucje kredytowe sektora spółdzielczego,
- 6) bank centralny banków typu Shinkin – The Shinkin Central Bank,
- 7) bank centralny instytucji kredytu spółdzielczego – The Shinkumi Federation Bank,
- 8) bank centralny Labour Banks – The Rokinren Bank.

Liczba ubezpieczonych instytucji wahała się od 1163 w 1971 roku do 784 w roku 2002. Największą grupę stanowią w Japonii kredytowe instytucje spółdzielcze credit cooperatives (było ich 524 w 1971 r. i 247 w 2001 r.) oraz banki spółdzielcze typu shinkin (w 1971 r. 483, w 2001 r. 349). Wartości zgromadzonych przez nie depozytów w poszczególnych latach przedstawia tabela 2.

W latach największego zapotrzebowania na środki gwarantowane tworzony fundusz nie pokrywał koniecznych wypłat. Od 1995 roku wypłaty z funduszu gwarancyjnego przewyższały wpłaty. Korporacja może jednak kończyć rok finansowy ze stratą na rachunkach, w tym na rachunku głównym.

DICJ zbiera składki od ubezpieczonych instytucji, których wielkość jest corocznie ustalana przez Radę Programową Korporacji, a zatwierdzana przez Komisarza Agencji Nadzoru (FSA) i Ministra Finansów. Jej wielkość odnosi się do średniego stanu depozytów na koniec poprzedniego roku. W poszczególnych latach wynosiła ona od 0,006% w latach 1971–1981 do 0,094% w 2002 roku. Od 2002 roku składka naliczana jest według średnich dziennych stanów depozytów w całym poprzednim roku. Zmiany wielkości składek ujęte zostały w tabeli 3.

Warto zwrócić uwagę na wprowadzoną w latach 1996–2001 dodatkową specjalną stawkę. Posunięcie to związane było z obowiązującą wówczas pełną ochroną depozytów, a także z realizowaną pomocą finansową przekraczającą wartość ubezpieczo-

Tabela 3.

Lata	Stawka podstawowa w %	Stawka specjalna w %
1971–1981	0,006	
1982–1985	0,008	
1986–1995	0,012	
1996–2000	0,048	0,036
2001 – depozyty specjalne	0,048	0,036
2001 – inne depozyty	0,048	0,036
2002 – depozyty specjalne	0,094	
2002 – inne depozyty	0,080	
2003 – depozyty do celów rozliczeniowych	0,090	
2003 – inne depozyty	0,080	

Źródło: *Raport roczny DICJ 2001 r.*

Z doświadczeń zagranicznych

nych wkładów. Z tych dwóch powodów Korporacja DICJ wykazywała w tych latach zwiększone zapotrzebowanie na środki finansowe.

Od 2001 roku składki na fundusz ubezpieczeń naliczane są dla dwóch grup depozytów oddzielnie. Dla depozytów specjalnych, czyli bieżących i typu rozliczeniowego, oraz dla innych depozytów (głównie terminowych). Dla tych pierwszych stawka procentowa opłaty rocznej w 2002 i 2003 roku jest wyższa – depozyty te nadal podlegają pełnej ochronie.

Ubezpieczone instytucje zobligowane są do wpłaty składek przez 3 miesiące od rozpoczęcia roku finansowego. Mogą tego ewentualnie dokonać w dwóch półrocznych ratach.

Zakres gwarancji oferowanej deponentom również różnił się w kolejnych latach. Przedstawia to tabela 4.

Tabela 4.

Lata	Zakres ubezpieczenia
1971–1974	Do 1 mln ¥
1975–1985	Do 3 mln ¥
1986–1995	Do 10 mln ¥
1996–2001	Pełne
Po 202	Do 10 mln ¥

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych *Raportu rocznego DICJ 2001 r.*

Ciekawym rozwiązaniem jest umożliwienie dokonywania tylko częściowych wypłat ubezpieczonych depozytów. Jeśli z różnych przyczyn w określonym czasie niemożliwe są całkowite wypłaty, Korporacja DICJ wypłaca deponentom jedynie 600 000 ¥ – początkowo w okresie lipiec 1986 – kwiecień 2001 roku było to 200 000 ¥.

Realizacja gwarancji depozytów w przypadku zawieszenia wypłat wkładów ludności przez instytucję finansową uwarunkowana jest decyzją Rady Programowej DICJ, podejmowaną w ciągu miesiąca od zaistnienia takiej niewypłacalności. Jeśli natomiast niemożność wypłaty depozytów jest wynikiem deklaracji bankructwa lub unieważnienia licencji bankowej, wypłaty środków przez Korporację nie wymagają już specjalnych decyzji Rady.

Działalność pomocowa DICJ

W czasie trwania japońskiego kryzysu bankowego zasady działania Korporacji Ubezpieczeniowej DICJ bardzo zmieniły się nie tylko w zakresie gwarantowania depozytów. Kryzys dotknął bardzo dużą liczbę instytucji finansowych w Japonii. Coraz ważniejsza stawała się więc działalność pomocowa i restrukturyzacyjna.

Bezpieczny Bank

Jak wspomniano w pierwszych latach pomoc dla sektora finansowego skupiała się na wsparciu procesów przejmowania upadłych lub zagrożonych banków przez silniejsze. Wówczas bank przejmujący brał na siebie odpowiedzialność za przejmowane składki bilansowe banku, w tym depozyty ludności. Od 2001 roku Korporacja DICJ może wesprzeć także proces przejęcia jedynie części upadającej instytucji lub tylko depozytów ubezpieczonych.

W przypadku braku chętnych do nabycia banku upadającego Korporacja DICJ może stać się na rok jego administratorem. Prowadzi wówczas operacje i faktycznie zarządza instytucją. Może także tworzyć banki pomostowe, które przejmują upadłe instytucje i kontynuują ich działalność do czasu przejęcia przez inny bank.

Korporacja dysponuje dziś pełnym wachlarzem bezpośredniej pomocy finansowej dla banków. Są to:

- ❖ dotacje finansowe,
- ❖ pożyczki i depozyty składane w banku,
- ❖ nabycie aktywów,
- ❖ gwarancje i przejęcia zobowiązań,
- ❖ nabycie akcji uprzywilejowanych,
- ❖ pokrycie strat instytucji finansowych.

W latach 1990–2002 Korporacja DICJ udzieliła pomocy w 173 przypadkach. Wydano wówczas aż ponad 24 bln ¥. Szczegółowe informacje o udzielonej pomocy zawiera tabela 5.

Tabela 5.

Rok	Liczba przypadków udzielonej pomocy	Wartość udzielonej pomocy w mld ¥
1992	2	28,0
1993	2	45,9
1994	2	42,5
1995	3	600,8
1996	6	1406,0
1997	7	394,9
1998	30	5366,2
1999	20	5941,1
2000	20	6042,0
2001	37	2073,5
2002	43	2111,0
Łącznie 1992–2003	172	25 051,9

Źródło: *Raport roczny DICJ 2001 r.*

Z doświadczeń zagranicznych

W ostatnich latach, wobec ciągle trwającego kryzysu, szczególny nacisk położono na szybkie reagowanie w sytuacjach kryzysowych. Przede wszystkim Korporacja podejmuje niezwłocznie akcje restrukturyzacji banków. Udział różnych form pomocy w całkowicie udzielonej przedstawia tabela 6.

Tabela 6.

Lata	Wyplacone dotacje w mld ¥	Zakup akcji w mld ¥	Inne w mld ¥
1992	20,0	–	8,0
1993	45,9	–	–
1994	42,5	–	–
1995	600,8	–	–
1996	1316,0	90,0	–
1997	151,8	239,1	4,0
1998	2684,7	2681,5	–
1999	4636,7	1304,4	–
2000	5191,9	850,1	–
2001	1667,1	406,4	–
2002	1576,5	534,5	–
Łącznie	17 939,9	6106,0	12,0

Źródło: Raport roczny DICJ 2001 r.

Dodatkowo w latach 1999–2001 Korporacja nabywała aktywa od 140 słabych instytucji finansowych (spośród city-banków, banków powierniczych, regionalnych, członków dwóch zrzeszeń banków regionalnych, banków i innych instytucji spółdzielczych).

O udzieleniu pomocy decyduje Rada DICJ, która określa jej charakter i wielkość, biorąc pod uwagę koszty ewentualnych wypłat gwarancyjnych, efektywność wykorzystania aktywów Korporacji oraz jej sytuację finansową. Co ciekawe w latach najgłębszego kryzysu (od 1996 do końca 2001 r.), kiedy obowiązywały pełne gwarancje wielkość udzielonej pomocy, nie była ograniczona sumą ewentualnych wypłat środków gwarantowanych w danej instytucji. Kierując się zasadą ochrony stabilności całego sektora banków, wydatkowano ogromne sumy na działania wspierające sektor.

W działalności pomocowej Korporacja DICJ opiera się na dwóch przynależnych jej instytucjach. Pierwszą jest wspomniana Resolution and Collection Corporation (RCC). Została ona początkowo wyposażona w 212 mld ¥. W szczególności do jej zadań należy:

- ❖ odzyskiwanie kredytów przeniesionych do RCC z byłych instytucji obsługujących rynki budownictwa mieszkaniowego (Jusen),

Bezpieczny Bank

- ❖ nabywanie i gromadzenie nieregularnych należności od upadłych instytucji finansowych,
- ❖ nabywanie i gromadzenie nieregularnych należności od zagrożonych instytucji finansowych,
- ❖ emisja akcji dla wzmocnienia kapitałowego instytucji finansowych,
- ❖ odzyskiwanie długów od byłych właścicieli oraz członków zarządów upadłych instytucji finansowych.

Ponadto w czerwcu 1999 roku RCC uzyskała licencję nadzorczą. W marcu 2001 roku działalność jej objęła także finansowe instytucje spółdzielcze sektora rolniczego i rybołówstwa. Oszczędności tych instytucji ubezpiecza oddzielna Korporacja: Agricultural and Fishery Cooperative Savings Insurance Corporation.

Przedstawiciele Korporacji DICJ podkreślają, że działalność RCC w zakresie oczyszczania sektora z nieregularnych należności powinna być zintensyfikowana. Dlatego dziś może ona brać udział w przetargach, a także skupować złe kredyty na wolnym rynku. Ważna jest także przejrzystość jej działań oraz zasada minimalizacji kosztów publicznych. W RCC pracuje (stan na 2002 r.) 2369 pracowników etatowych oraz 25 dyrektorów i 3 audytorów. Struktura organizacyjna składa się z biura głównego, 30 oddziałów i 20 biur.

Drugą instytucją, również podległą Korporacji DICJ, jest Bank Pomostowy – Bridge Bank of Japan powstały w marcu 2001 roku i wyposażony w 2,05 mld ¥. Jego zadaniem jest przejście upadłych wcześniej instytucji, dla których nie udało się znaleźć nabywcy do końca marca 2002 roku, a także tych, które upadną po kwietniu 2002 r. To publiczne zarządzanie przez Bank Pomostowy nie może trwać dłużej niż 3 lata. W tym czasie zobligowany jest on do znalezienia banku chętnego do przejęcia, a następnie przekazania mu kolejnych składników bilansowych i prowadzonych operacji. W dniu 1 maja 2002 roku w Bridge Bank pracowało 3 dyrektorów, 3 audytorów oraz 9 pracowników etatowych.

Niezwykle istotne dla pracy Korporacji okazało się wprowadzenie w 2002 roku możliwości dokonywania przez jej pracowników inspekcji na miejscu w ubezpieczonych instytucjach. W czasie takich inspekcji sprawdzają oni, czy prawidłowo naliczane są opłaty na rzecz Korporacji oraz czy sprawnie działa system sumowania depozytów przypadających na jednego deponenta w danym banku. Ponadto inspekcje te pozwalają zorientować się w skali ewentualnych wypłat środków gwarantowanych.

Fundusze pochodzące z opłaty rocznej wnoszonej przez ubezpieczone instytucje nie są jedynymi środkami DICJ. Ogromna skala działalności pomocowej podejmowanej przez Korporację DICJ świadczy o tym, że regularnie na jej rachunki musiały wpływać środki od rządu czy banku centralnego. Jak wspomniano, DICJ dysponuje od 1998 roku specjalnymi funduszami przeznaczanymi przez rząd na cele stabilizacyjne. Są to przede wszystkim pożyczki, papiery skarbowe oraz gwarancje skarbu państwa. Zasilają one kilka oddzielnych rachunków utworzonych w ramach Korporacji. Dla każdego z nich określono pułap finansowy oraz zakres wydatków. Są to:

- 1) Rachunek Główny – zasilany do kwoty 13 bln ¥, wydatkowany na: wypłatę depozytów ubezpieczonych, pomoc finansową dla słabych instytucji, zakup ich depozytów, emisję akcji dla tworzonych banków pomostowych, pożyczki dla banków pomostowych, pożyczki dla upadłych instytucji finansowych.

Z doświadczeń zagranicznych

- 2) Rachunek Zarządzania Kryzysowego – zasilany do kwoty 15 bln ¥, wydatkowany na: emisję akcji, pomoc finansową dla instytucji pod zarządem publicznym oraz pod zarządem kryzysowym.
- 3) Rachunek Operacji Specjalnych – zasilany do kwoty 19,5 bln ¥, wydatkowany na: specjalną pomoc finansową, czyli przekraczającą kwoty wypłat środków gwarantowanych, specjalny zakup depozytów od instytucji finansowych, pokrywanie strat banków (miał on istnieć do końca 2002 roku, potem połączony z Rachunkiem Głównym Korporacji).
- 4) Rachunek Rekonstrukcji Finansowej – zasilany do kwoty 12 bln ¥, wydatkowany na: zakup aktywów instytucji finansowych, pożyczki dla ubezpieczonych banków na emisję akcji.
- 5) Rachunek Szybkiego Wzmacniania – zasilany do kwoty 10,5 bln ¥, wydatkowany na: pożyczki dla instytucji na emisję akcji, pokrywanie strat banków.

Ponadto cały czas funkcjonuje oddzielny rachunek instytucji Jusen.

Docelowo ma zostać utworzony jeden Rachunek Zarządzania Kryzysowego o limicie 15 bln ¥, który przejmie funkcje Rachunku Operacji Specjalnych, Rachunku Rekonstrukcji Finansowej oraz Rachunku Szybkiego Reagowania.

Organizacja DICJ

Organem zarządzającym Korporacją DICJ jest Rada Programowa (Policy Board), w której skład wchodzi członkowie zarządu DICJ z Prezesem na czele oraz eksperci zewnętrzni powołani przez Prezesa zarządu za zgodą Komisarza agencji nadzorczej FSA (który reprezentuje tu Premiera Rządu Japonii) oraz Ministra Finansów (łącznie nie więcej niż 13 osób). Muszą one wyróżniać się odpowiednią wiedzą i doświadczeniem z zakresu zagadnień finansowych. Obecnie w Radzie zasiada pięciu reprezentantów środowiska finansowego (przewodniczący Związku Banków Japońskich, Związku Banków Regionalnych, Związku Instytucji Powierniczych, Związku Banków Spółdzielczych typu Shinkin oraz Związku Banków Pracy). Dodatkowo członkami Rady zostali trzej eksperci spoza kręgów finansowych (profesor Ekonomii Uniwersytetu w Keio, audytorzy z firm Japan Tobacco i Nippon Steel). Rada Korporacji podejmuje uchwały w najważniejszych kwestiach związanych z funkcjonowaniem DICJ. Są to:

- ❖ opracowywanie zmian prawnych dotyczących funkcjonowania Korporacji,
- ❖ zatwierdzanie budżetu i planów finansowych,
- ❖ zatwierdzanie rachunków,
- ❖ zmiany stawek obowiązkowych opłat rocznych,
- ❖ zmiany zasad gwarantowania depozytów,
- ❖ dobór form i warunków pomocy dla instytucji finansowych,
- ❖ decyzje o zakupie przez Korporację depozytów instytucji finansowych.

Zarząd Korporacji DICJ, z Prezesem na czele, kieruje pracą departamentów:

- 1) Planowania i Koordynacji (koordynuje pracę administracyjną DICJ, organizuje posiedzenia Rady oraz inne spotkania, kieruje kwestiami z zakresu public relations, prowadzi sprawy kadrowe, księgowość, jest odpowiedzialny za kontakty zagraniczne, a także za doradztwo dla RCC).

Bezpieczny Bank

- 2) Ubezpieczeń Depozytów (gromadzi składki od instytucji ubezpieczonych, dokonuje inspekcji na miejscu, przeprowadza operacje zakupu depozytów od instytucji finansowych, kieruje pomocą finansową dla odbudowy upadłych instytucji).
- 3) Rekonstrukcji Finansowej (organizuje transfery części lub całości przedsiębiorstwa bankowego do instytucji przejmujących, kieruje pracą DICJ jako finansowego administratora, sprawuje publiczny zarząd nad przejmowanymi bankami, kieruje operacjami zakupu aktywów oraz dekapitalizowaniem banków).
- 4) Specjalnego Departamentu Dochodzeniowego (prowadzi dochodzenia w sprawach o wierzytelności).

Dodatkowo od 2002 roku działają Biura korporacji DICJ w Osace – Osaka Office – z Departamentem Ubezpieczenia Depozytów oraz Specjalnym Departamentem Dochodzeniowym.

Spore wysiłki wkłada Korporacja właśnie w intensyfikację działalności dochodzeniowej. W dobie kryzysu właściciele lub zarządzający instytucjami finansowymi dopuszczali się fałszerstw, nadużyć i innych niezgodnych z prawem działań. W latach 1996–2002 Korporacja DICJ – we współpracy z Bankiem Pomostowym oraz Korporacją RCC – doprowadziła do aresztowania 420 osób w zakończonych 207 sprawach. Tabela 7 prezentuje najczęstsze oskarżenia.

Tabela 7.

	Liczba przypadków	Liczba aresztowanych osób
Ingerencja w aukcje i licytacje	55	106
Fałszerstwa	40	84
Nieprzestrzeganie prawa	40	80
Naruszenie zaufania	23	70
Falszywe zapisy w dokumentach	12	26
Oszukańcze bankructwa	5	8
Pogróżki i wymuszenia	4	4
Inne	28	42
Łącznie	207	420

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu rocznego DICJ 2001 r.*

W strukturze organizacyjnej Korporacji DICJ odnajdujemy także dwie komórki podległe bezpośrednio Prezesowi Zarządu. Pierwszą z nich jest Liability Investigation Committee utworzony w lutym 1998 roku. Kieruje nim Prezes DICJ, a członkami są dyrektorzy Korporacji oraz 4 doradców. Zajmują się oni kwestiami związanymi z poszukiwaniem wierzytelności, wyjaśniają zobowiązania finansowe byłych wierzycieli oraz zarządów upadłych banków oraz byłych Jusen – instytucji sektora mieszkaniowego.

Z doświadczeń zagranicznych

Od czerwca 1994 roku Korporacja DICJ odnalazła ukryte aktywa o wartości 461,3 mld ¥. 120 mld ¥ zostało pobrane w gotówce tuż przed upadłością banku i przetransferowane do nowych przedsiębiorstw, 1 mld ¥ w gotówce ukryto w sejfach depozytowych, 2 mld ¥ w aktywach przekazano fikcyjnym spółkom, 15 mld ¥ odnaleziono w aktywach i nieruchomościach za granicą, 700 mln ¥ w depozytach przekazane zostało do innych banków zamiast do Resolution and Collection Corporation RCC, 800 mln ¥ zaś stanowiły aktywa zamienione na чеки depozytowe.

Tabela 8.

Rok	Liczba zatrudnionych osób
1995	15
1996	119
1997	187
1998	288
1999	333
2000	353
2001	381
2002	409

Źródło: *Raport roczny DICJ 2001 r.*

Drugim ciałem doradczym Prezesa DICJ jest Purchase Price Examination Board. Powstała ona w czerwcu 1999 roku, a składała się z 3 zewnętrznych ekspertów (prawnika, dyplomowanego księgowego oraz specjalisty ds. wycen na rynku nieruchomości). Zapewniają oni prawidłowość operacji systemu kupna aktywów od słabych instytucji finansowych. Po wprowadzeniu w 2001 roku możliwości kupna aktywów również po cenach rynkowych oraz udziału w licytacjach zwiększono tę komórkę o kolejnych dwóch ekspertów – praktyka finansowego oraz eksperta akademickiego – aby jeszcze bardziej gwarantowali oni racjonalność cen zakupu.

Wielkość regularnego personelu w DICJ przedstawia tabela 8.

Wyraźnie widać zwiększenie zatrudnienia wraz z podejmowaniem przez Korporację DICJ nowych zadań.

Przyszłość DICJ

Działalność Korporacji ds. Ubezpieczeń Depozytów DICJ wydaje się ściśle harmonizować z japońską zasadą dużej ingerencji państwa w procesy rynkowe. Państwo było w tym kraju zawsze bezpośrednio zaangażowane w alokację zasobów gospodarczych. Publiczne instytucje finansowe stale zasilane są w środki, aby efektywnie mogły wpływać na stan japońskiego sektora bankowego. Działalność Korporacji DICJ związana jest zatem z dużym zaangażowaniem wielu organizacji, przede wszystkim niezależnej Agencji Nadzoru (FSA). Wraz z Ministerstwem Finansów oraz bankiem centralnym instytucje te tworzą ściśle współdziałającą siatkę bezpieczeństwa finansowego. Ich funkcje zmieniają się w ostatnich latach bardzo dynamicznie, co związane jest z ciągłym poszukiwaniem najlepszego instytucjonalnego rozwiązania. Wynika to oczywiście z wieloletniego kryzysu japońskiego systemu bankowego. Nadal wydatkowane są nowe środki dla odbudowy stabilności w sektorze. W latach 1995–2001 na realizację pełnych gwarancji depozytów oraz wspieranie procesów konsolidacyjnych, pomoc znacjonalizowanym instytucjom i instytucjom pod publicznym zarządem wydano aż 24,4 bln ¥ dla wszystkich instytucji finansowych.

Bezpieczny Bank

Japońska Korporacja ds. Ubezpieczeń Depozytów jest instytucją współdziałającą na arenie międzynarodowej. Jej przedstawiciele wzięli udział w tworzeniu w 2000 roku Working Group od Deposit Insurers, a następnie w 2001 międzynarodowej organizacji International Association of Deposit Insurers (IADI). Ponadto Korporacja DICJ stale współpracuje i wymienia informacje z innymi azjatyckimi instytucjami ubezpieczeniowymi.

Logo Japońskiej Korporacji ds. Ubezpieczeń Depozytów DICJ przedstawiające 4 wiosła odzwierciedla cztery główne obszary jej działania:

- 1) odbudowę upadłych instytucji finansowych,
- 2) gromadzenie złych należności z sektora,
- 3) odzyskiwanie wierzytelności od byłych zarządów i właścicieli upadłych instytucji,
- 4) rekonstrukcję i wzmocnienie sektora finansowego Japonii.

Przedstawiciele Korporacji DICJ traktują swoje logo jako podkreślenie grupowego, wspólnego działania na rzecz stabilizacji sektora finansowego. Szczególny nacisk kładą także w swej pracy na jej jasność i czytelność reguł. Koresponduje to w pełni ze zmianami w całej gospodarce Japonii, z dążeniem do jak największej przejrzystości działań instytucji publicznych. Z drugiej strony po 2001 roku, kiedy zniesiono pełne gwarancje depozytów, znaczenia nabrały działania z zakresu public relation, a przede wszystkim dotarcie z odpowiednimi informacjami do deponentów.

Zmiany w funkcjonowaniu Korporacji DICJ odzwierciedlają procesy, które dokonują się w Japonii. Można powiedzieć, że nie wypracowano jeszcze ostatecznego kształtu ochrony depozytów, że kolejne zmiany w zasadach udzielania pomocy czy zakresie gwarantowania wkładów są jeszcze możliwe. Wszystko zależy od tego, czy udało się definitywnie przezwyciężyć długotrwały finansowy kryzys.

Bibliografia

1. Raport roczny DICJ 2001 rok
2. *Kryzysy bankowe*, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Warszawa 2002
3. *Materiały konferencji IADI*, Seul 2003
4. Artykuły prasy zagranicznej